

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247950

อนุภาคการเปลี่ยนแปลงภายในการนวดและศัลยกรรม

วิระ บัวงาม

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาดัชธานีรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (โทษศึกษา)

ปีการศึกษา 2553

อนุภาคการเปล่งกายในการแสดงละครไทย

วีระ บัวงาม

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา)
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

TRANSFORMATION MOTIF IN THAI DRAMA

VEERA BUANGAM

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS (THAI STUDIES)

2010

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ อนุภาคการแปลงกายในการแสดงละครไทย

ชื่อผู้เขียน นายวีระ บัวงาม

สาขาวิชา ไทยศึกษา

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ อนันตสานต์

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์อศุลย์ ตะพัง

อาจารย์ชวลิต สุนทรานนท์

มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมล พุพิพิช)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รงนา สุนทรานนท์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ อนันตสานต์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์อศุลย์ ตะพัง)

กรรมการ

(อาจารย์ชวลิต สุนทรานนท์)

ปาฏิหาริย์ในการแปลงกายมากที่สุด รองลงมาคือวิธีการแปลงกายด้วยตัวเอง โดยใช้ของวิเศษในการแปลงกาย ส่วนการแปลงกายโดยมีผู้อื่นแปลงให้ นั้นปรากฏอยู่น้อยที่สุดในการแสดงละครไทย

ในด้านของการจำแนกวัตถุประสงค์ของการแปลงกายในการแสดงละครไทย ตัวละครแต่ละตัวจะมีวัตถุประสงค์ในการแปลงกายที่ชัดเจน แบ่งเป็นวัตถุประสงค์ในด้านดีและวัตถุประสงค์ในด้านร้าย เนื่องจากการแปลงกายนั้นเป็นการแปลงกายเพื่อประกอบภารกิจต่าง ๆ ที่ตัวละครได้รับมอบหมายหรือเพื่อให้เรื่องดำเนินไปได้ วัตถุประสงค์ที่แปลงกายในการแสดงละครไทยส่วนใหญ่มักจะเป็นวัตถุประสงค์ในด้านดี คือการแปลงกายเพื่อช่วยเหลือมากที่สุด รองลงมาคือการแปลงกายเพื่อความปลอดภัยของตัวละครในการที่จะกระทำภารกิจต่าง ๆ สุดท้าย คือ การแปลงกายเพื่อหาคู่ครอง มีปรากฏอยู่น้อยที่สุดในการแสดงละครไทย ส่วนวัตถุประสงค์ในด้านร้ายนั้น ส่วนใหญ่ที่ปรากฏในการแสดง คือ การแปลงกายเพื่อหลอกลวง รองลงมาคือ การแปลงกายเพื่อทำลายล้างศัตรู ส่วนที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ การแปลงกายเพื่อยั่วยวน

Abstract

Thesis Title Transformation Motif in Thai Drama

Student's Name Mr. Veera Buangam

Degree Sought Master of Arts

Field of Study Thai Studies

Academic Year 2010

Advisory Committee

1. Assoc. Prof. Sowalak Anantasant Chairperson

2. Assoc. Prof. Adul Tapung

3. Lecturer Chaovalit Soontranon

247950

The objectives of this research are to (1) analyze the transformation motif in Thai drama, and (2) to categorize the purpose of transformation in Thai drama. In conducting this research, documentary study is used for data analysis.

The findings are discussed below.

Transformation in Thai drama has been influenced from beliefs in superstition, spells, magic, miracles and supernatural powers which are highly influential in Thai ways of life. These beliefs are found in tales traditionally narrated in the form of oral literature. Later, the tales were put into written form to be used in performance. One interesting thing is the transformation enhances fun and interest.

From the analysis of Thai drama, it is found that transformations are very evident and varied. For the most part, characters use spells, and magic

power to transform themselves into another shape or another person's body. Some characters employ a magic object or talisman to transform themselves. Besides, some characters transform themselves under another person's spells.

Regarding the purpose, there are both positive and negative sides.

When the transformation aims at accomplishing a mission, most of the transformation is positive, that is to give help, to preserve one's safety during the mission, and to search for one's mate/spouse. However, on the negative side, some transformations are done to deceive, to destroy one's enemy, or to seduce.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์อคุลย์ ตะพัง อาจารย์ชวลิต สุนทรานนท์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่กรุณา ตรวจสอบแก้ไขรูปแบบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมสาขาไทยศึกษา คุณชัชฎาพัทธ์ ธรรมประเสริฐ คุณชัชฎาลักษณ์ โพธิ์กุล และเพื่อนร่วมงาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์คำณ สุนทรานนท์ คุณสมาพร กุญแจทอง คุณชนพร ภูละมุล ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ เอาใจใส่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยอย่างดีเสมอมา เหนือสิ่งอื่นใดขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และพี่น้องของผู้วิจัยทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

วีระ บัวงาม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(8)
สารบัญภาพประกอบ.....	(12)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
วิธีดำเนินการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
กรอบแนวคิด.....	12
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	16
หนังสือ.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
3 ภูมิหลังของการเปลงกายและภูมิหลังของการเปลงกาย	
ในการแสดงละครไทย.....	27
ภูมิหลังของการเปลงกาย.....	27
ภูมิหลังของการเปลงกายในการแสดงละครไทย	32
เรื่องรามเกียรติ์.....	33
เรื่องไกรทอง.....	67
เรื่องคาวี.....	68

บทที่	หน้า
เรื่องมณีพิชัย	69
เรื่องสังข์ทอง	70
เรื่องอิเหนา	74
เรื่องแก้วหน้าม้า.....	78
4 วิเคราะห์รูปแบบอนุภาคการเปลงกายในการแสดงละครไทย.....	83
เรื่องรามเกียรติ์.....	85
เรื่องไกรทอง.....	118
เรื่องคาวี.....	121
เรื่องมณีพิชัย	122
เรื่องสังข์ทอง	124
เรื่องอิเหนา	129
เรื่องแก้วหน้าม้า.....	130
5 การจำแนกวัตถุประสงค้ของการเปลงกายในการแสดงละครไทย	136
เรื่องรามเกียรติ์.....	139
เรื่องไกรทอง.....	171
เรื่องคาวี.....	173
เรื่องมณีพิชัย	175
เรื่องสังข์ทอง	177
เรื่องอิเหนา	181
เรื่องแก้วหน้าม้า.....	182
6 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	188
บทสรุป	188
อภิปรายผล	189
ข้อเสนอแนะ.....	200

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	
ภาพการแปลงกาย.....	202
บรรณานุกรม.....	211
ประวัติผู้เขียน	217

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ		หน้า
1	พระนารายณ์ ในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนารายณ์ปราบหนทุก	203
2	นางนารายณ์แปลงที่แปลงกายจากพระนารายณ์ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดนารายณ์ปราบหนทุก.....	203
3	นางสำนักราในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางสำนักราก่อศึก ..	204
4	นางสำนักราแปลงซึ่งแปลงกายจากนางสำนักราในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางสำนักราก่อศึก	204
5	มารีศในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามตามกวาง	205
6	กวางทองซึ่งแปลงกายจากมารีศในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามตามกวาง	205
7	ทศกัณฐ์ในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามตามกวาง.....	206
8	ฤาษีแดง หรือฤาษีสุครรมาซึ่งแปลงกายจากทศกัณฐ์ ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามตามกวาง.....	206
9	นางเบญกายในการแสดง โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางลอย	207
10	นางสีดาแปลงซึ่งแปลงกายจากนางเบญกายในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางลอย.....	207
11	พราหมณ์ยอพระกลิ่น ในการแสดงละครนอกเรื่องมณีพิชัย.....	208
12	น้องสาวของพราหมณ์ซึ่งแปลงกายจากพราหมณ์ยอพระกลิ่น ในการแสดงละครนอกเรื่องมณีพิชัย ตอนพราหมณ์ยอพระกลิ่น ของพระมณีพิชัยไปเป็นทาส	208
13	เจ้าเงาะ ในการแสดงละครนอกเรื่องสังข์ทอง	209
14	พระสังข์ ซึ่งถอดรูปจากเงาะในการแสดงละครนอกเรื่อง สังข์ทอง ตอนมณฑลลงกระท่อม.....	209

ภาพ	หน้า
15 นางแก้วหน้าม้า ในการแสดงละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า.....	210
16 นางมณีรัตนาซึ่งแปลงกายจากนางแก้ว ในการแสดงละครนอกเรื่อง แก้วหน้าม้าตอนถวายเป็นลูก	210